

Josep Ramoneda

«La quantitat de xantatge del poder econòmic és infinita i la capacitat de resposta del poder polític és molt escassa»

Una conversa amb Joan Manuel Tresserras

Arnau Albert | Moderador

David Campos | Fotògraf

VISTA PRÈVIA

Josep Ramoneda (Cervera, 1949) i Joan Manuel Tresserras (Rubí, 1955) es coneixen de fa temps. Entre ells es respira la complicitat de dues persones que han dedicat la seva vida a l'estudi de la societat i la cultura del país. Ramoneda des del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. Tresserras des del Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de la UAB i, d'una forma més proactiva, des del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. Inquietuds comunes que es traslladen en el camp ideològic, compartint influències, punts de partida i sobretot, la voluntat de construir una nova esquerra que respongui a les necessitats de la societat del segle XXI.

Arnau Albert: Els resultats de les eleccions al Parlament Europeu visualitzen que l'esquerra europea no passa pel seu millor moment. Per això ens agradaria començar demanant-vos que ens radiografieu l'esquerra occidental buscant les causes que l'han conduït a la situació actual.

Josep Ramoneda: Per mi la constatació de la situació és clara. Hi ha una desfeta ideològica dels partits d'esquerres a Europa, que en alguns casos es veu més, com per exemple amb els socialistes francesos, els socialdemòcrates alemanys o els laboristes britànics, però en d'altres, com el cas del PSOE i del PSC, és més difícil de percebre perquè governen. Sempre utilitzo una imatge que em sembla que és molt expressiva. En el moment de la caiguda del mur de Berlín, a les biblioteques hi havia tones de llibres sobre el pas del capitalisme al socialisme. No n'hi havia ni un sobre el pas del socialisme al capitalisme, l'únic que hauria estat útil! Com que les lleis de la història deien que després del capitalisme venia el socialisme ja teníem el treball ideològic fet. Per això, amb la caiguda del bloc soviètic l'esquerra es queda amb les defenses baixes davant l'ofensiva de les idees neoliberals.

Ramoneda: Quan cau el mur de Berlín, hi havia tones de llibres sobre el pas del capitalisme al socialisme però ni un sobre el pas del socialisme al capitalisme, l'únic que era útil!

Joan Manuel Tresserras: D'alguna forma, el plantejament de l'esquerra d'arrel marxista tradicional resolía la història. A partir d'un estadi, el socialisme, construïa un grau superior de civilització que liquidava les contradiccions i les tensions anteriors. I en aquests moments, amb la postmodernitat i l'assumpció de la complexitat extrema dels processos socials, d'alguna forma t'adones de la precarietat d'aquella utopia. Com comentaves, l'ensorrament del bloc soviètic encara ho deixa més al descobert. Tot això fa que l'element mobilitzador de la utopia de dinamitzador de la història s'hagi perdut. Ja no existeixi, i no hi ha una formulació nova que la substitueixi.

Josep Ramoneda: Aquesta hegemonia ideològica conservadora comença amb Ronald Reagan i Margaret Thatcher, consolidant la idea que no hi ha societat sinó que només existeixen individus. Això coincideix amb l'arribada dels socialistes francesos al poder, quan Mitterrand guanya les eleccions presidencials de 1981. S'intenta fer una política d'esquerres clàssica, probablement passada d'època, i xoquen amb les elits empresarials franceses que amenacen d'anar-se'n fora. Llavors fan aquella rectificació que coincideix amb el programa socioliberal de Felipe González que acaba amb la tercera via de Blair. On és el problema? Es confon l'adaptació a la societat capitalista amb el mimetisme de la ideologia de la dreta.

Joan Manuel Tresserras: S'han desdibuixat els objectius originals de caràcter transformador, primant més expectatives socials centrades en l'increment del consum i del benestar, alhora que elements nous, com la sostenibilitat, també han estat incorporats per sectors que no són d'esquerres.

Josep Ramoneda: Exacte! Què és el que es ven com un èxit? Doncs que l'esquerra accepti la competitivitat, i el principi de seguretat, que estigui disposada a expressar-se amb els termes clàssics de la dreta, que faci lleis d'immigració tant o més dures que les de la dreta... En lloc d'afrontar els problemes d'una manera pròpia ha tendit a imitar allò que li ha semblat que en aquell moment funcionava, i que potser en termes de política electoral era cert, però que ha acabat comportant una colonització ideològica. Ha perdut plantejaments sense els quals no existeix, com per exemple una certa relació amb la idea de canvi. Avui no sabem quins són els agents de transformació social sobre els que l'esquerra es recolza. Ara ja no és la classe obrera tradicional, perquè, entre d'altres coses, no existeix tal i com la teníem pensada.

Joan Manuel Tresserras: Durant bona part del segle XX, d'alguna manera, la condició obrera viu en un procés creixent d'orgull i de dignitat. Però a finals del segle això canvia i sembla que l'objectiu sigui escapar-se de la condició d'obrers. És a dir, és molt diferent, en termes mar-

Tresserras: És molt diferent prendre consciència de classe o prendre consciència de la necessitat de fugir de la classe d'origen

xistes clàssics, prendre consciència de classe o prendre consciència de la necessitat de fugir de la classe d'origen. Sectors tradicionalment transformadors, bosses electorals importants de l'esquerra, amb la configuració del l'estat del benestar –amb el consegüent creixement de la classe mitjana– i l'accentuació de les migracions cap a Europa, s'han desplaçat cap a posicions socials molt més centrals, adoptant valors com la seguretat i d'altres d'arrel més aviat conservadora.

Josep Ramoneda: Això mateix passa amb la idea d'igualtat. L'esquerra ha viscut fonamentalment de la lluita per un nivell d'igualtat important, tot admetent, una part de l'esquerra, que la llibertat és el valor principal. Com es planteja aquesta lluita en una societat on l'individualisme ha triomfat? Cal tenir en compte que en algunes coses l'individualisme és positiu, perquè vol dir que existeix una certa capacitat d'autonomia i emancipació individual. Però portat a l'extrem, és negatiu perquè destrueix la societat. És a dir, vivim un moment en què estem més enllà de l'individualisme i més ençà de la comunitat, essent molt difícil establir formes mínimes d'actuació conjunta. Un món tant prenyat d'individualisme econòmic, que ho mesura tot pel consum permanent, amb una mercantilització general dels esperits, fa molt difícil construir els vincles comunitaris que l'esquerra necessita. I fa molt difícil defensar el principi d'igualtat. Un principi que ja no només té la dimensió de classe tradicional, sinó que també

Ramoneda: El problema de l'esquerra és que confon l'adaptació a la societat capitalista amb el mimetisme de la ideologia de la dreta

té la dimensió d'origen com a conseqüència de la immigració. És a dir, no és només la igualtat en una societat fragmentada en classes, sinó també en una societat composta per gent que ve de llocs molt diferents.

Joan Manuel Tresserras: De fet li passa el mateix que al principi de llibertat, el qual també acaba sent interpretat com el què podríem anomenar la llibertat capitalista. I passa gairebé en tots els principis inspiradors del què podríem dir-ne l'ètica de l'esquerra, fins que aquesta moral es va diluint. En aquests moments està en qüestió l'ètica de la bondat, de la igualtat, de la llibertat, del respecte.... És a dir, una ètica que de vegades es dona en l'àmbit europeu en el si del cristianisme, però que de vegades pren un perfil propi deslligant-se de la idea de Déu amb una voluntat de construir un ordre moral autèntic. En certs àmbits, i especialment entre la gent jove, hi ha comportaments amorals que gaudeixen de reputació. Hi ha elements d'exaltació de la competitivitat sense escrúpols que es consideren molt respectables. Des de la feina fins als esports on es construeixen arquetips, patrons de referència.

Josep Ramoneda: Són exemple de com l'esquerra es deixa atrapar permanentment per la dreta. Com ho és també el tema de la por i la seguretat. És evident que hi ha hagut una ideologia que s'ha aprofitat del discurs de la por per penetrar en una societat com l'europea, la qual hi té molt a perdre en tenir un nivell de benestar molt alt,

incomparable amb la resta del món. El problema és que l'esquerra no ha fet res per construir un discurs diferent sobre aquesta qüestió. I això no vol dir, com es diu demagògicament, no posar policies al carrer i desentendre's dels problemes de seguretat de la gent. Vol dir enfocar-ho d'una altra manera. Vol dir explicar que per molt tràgic que hagin estat els cops que Al-Qaida ha fet a Europa, les possibilitats que un europeu sigui víctima d'un atemptat són mínimes. De fet, Al-Qaida mata fonamentalment a musulmans! S'ha generat tota una dinàmica amb la immigració que estimula el pànic de la gent, que sempre va en contra de l'esquerra, perquè forja unes actituds profundament conservadores.

Joan Manuel Tresserras: Quan no veus viable la transformació del sistema arriba un moment que només ofereixes a les classes treballadores de l'Europa occidental unes millores socials que es nodreixen dels recursos sorgits de l'explotació dels teus iguals als altres continents. Allò que encara ens apareix, des de la mirada estrictament europea, com a classes treballadores, vist en termes globals, canvia bastant de sentit. També es produeix una explotació a escala global. I aquí, la resposta de l'esquerra europea és molt difícil. El tema de les migracions és un tema molt rellevant perquè es barregen situacions d'escàs arrelament amb situacions d'opressió i d'explotació. Tots els populistes europeus es fan forts amb discursos de dretes a partir del tema de la immigració i la seguretat, recollint el descon-

Tresserras: Amb l'estat del benestar i les migracions cap a Europa, bosses electorals de l'esquerra s'han desplaçat cap a posicions centrals adoptant valors conservadors

tentament o la dificultat d'acceptar l'Europa plural, és a dir, la coexistència de diferents sistemes de valors. Això, havia passat en alguns moments de la història en àrees i en ciutats multireligioses, multiètniques, però no a l'escala i amb la intensitat que es dona ara.

Josep Ramoneda: Per afrontar tot això, a mi em sembla interessant, però no suficient, la via engegada per Axel Honneth, director de l'Escola de Frankfurt, intentant desenvolupar una teoria d'un nou reconeixement, ja que la igualtat és molt difícil de mesurar perquè hi ha un factor econòmic que la desvirtua. Què vol dir el reconeixement? Doncs que li reconeixes a l'altre la mateixa condició que tu, però al mateix temps li dones el dret a reconèixer-te a tu, perquè si no és unilateral. Són vies. Però és evident que cal fer relectures i noves reflexions en aquesta direcció per trobar com l'esquerra es posiciona en una qüestió tant central com és el principi bàsic que tots els humans pertanyem a la mateixa espècie, i que per tant hem de tenir la mateixa dignitat.

Joan Manuel Tresserras: En certa manera, fa falta una mica d'idealisme. A mi no em sembla una cosa negativa. És més, em resulta necessari.

Josep Ramoneda: El fet és que l'esquerra està llastrada per la pèrdua d'una alternativa que en el passat va provocar l'idealisme. Això ha deixat un pòsit que s'ha convertit

en un grau d'escepticisme extraordinari. Per això s'han de trobar unes formes de projectes que tinguin una dimensió ideal i en alguns punts fins i tot irracional per recuperar la visió crítica.

Joan Manuel Tresserras: Personalment, tinc la impressió que a Europa els sectors populars creuen que en un món massa igual hi perdrien: si s'igualava tot massa, ells hauran de cedir. És el mateix problema que en la sostenibilitat. Si tot el món tingués tants cotxes com nosaltres seria insostenible. Si tothom consumís l'energia que consumim nosaltres, no es podria aguantar. Els europeus no volen deixar de viure així, perquè ha costat molt arribar a aquest nivell de benestar. I així apareix un reflex defensiu conservador que va en contra dels interessos de l'esquerra. A l'esquerra el que li costa d'explicar és que la lluita per la igualtat global et permet a tu també viure millor. Això ha d'estar inspirat per un idealisme, per un plantejament ètic. Però també hauríem de ser capaços de saber trobar alguns avantatges, no només en termes de seguretat i de reducció de la immigració, sinó també en termes de qualitat de vida.

Josep Ramoneda: De convivència i de teixir relacions...

Joan Manuel Tresserras: De beneficiar-te de les possibilitats de la diversitat del món i de les diferents experiències històriques que la gent aporta.

Ramoneda: Un món tant prenyat d'individualisme econòmic, que ho mesura tot pel consum permanent, fa molt difícil construir els vincles comunitaris que l'esquerra necessita

Arnau Albert: Abans, apuntàveu diferents causes de l'adopció d'actituds conservadores per part de la classe treballadora com un factor clau per explicar la situació actual de l'esquerra europea. Però al marge del creixement del benestar i l'arribada de població nouvinguda, no hi influeix també les transformacions que ha viscut el mercat laboral?

Joan Manuel Tresserras: És evident que des de l'esquerra no acabem de tenir ben interioritzat el paper del treball a la societat d'avui en dia. En aquests moments, sobretot en àrees molt creatives i de molta innovació, comença a haver-hi moltes formes de treball que no s'han de veure com un càstig o una condemna. Ja no només els artistes i els intel·lectuals. Hi ha molta gent per a qui el treball és gratificant, independentment de la remuneració. Hi ha gent que es realitza a través del treball, per la qual cosa la idea del treball capitalista de la teoria clàssica de l'economia política, del treball com a condemna, s'ha de modificar.

Josep Ramoneda: No tot treball és alienació. És evident que el treball ha estat l'element ideològic comú a totes les ideologies del segle XIX i XX. I finalment, el treball fos càstig o no, és el que redimia. Però avui hi pot haver territoris en què el desdibuixament entre el treball i l'oci és cada vegada més gran. I això hauria de servir per establir una relació col·lectiva amb el treball que no sigui la clàssica determinada per la capacitat de generar plusvà-

lues. Però és clar, els sindicats estan tots pensats entorn al concepte clàssic del treball. Explica'ls-hi una cosa així! Si a un treballador del camp de l'audiovisual li diuen que no sé cada quantes hores ha de parar i descansar mitja hora... Però al marge d'això, els canvis en el món laboral també comporten una pèrdua de referents vitals. Un treballador de Renault, que amb orgull de treballador de Renault, tenia una fàbrica, un sindicat, un barri... La seva biografia girava al voltant d'allò i coneixia perfectament totes les etapes de la seva vida. Ara el treballador de Microsoft no sap on treballarà d'aquí a quinze dies. Quan eres petit i et preguntaven què volies ser quan siguis gran, si contestaves «vull ser electricista» series electricista tota la vida. Ara tot això s'ha desdibuixat totalment: referents religiosos, referents morals, referents culturals... Per tant, és lògic que hi hagi un grau d'inseguretat i de por molt alt en un continent benestant com és l'Europa occidental.

Joan Manuel Tresserras: Tinc la impressió que a més a més, la gent jove, que evidentment n'hi ha de tota mena, viu amb certa frustració aquesta manca de referents. Que d'una forma estructural una generació de fills tingui més dificultats que els seus pares per emancipar-se i complir un projecte personal o familiar, no havia passat gaire sovint, tampoc.

Arnau Albert: L'estat del benestar és l'eina que li ha permès a l'esquerra europea garantir una certa cohesió so-

Tresserras: Hi ha gent que es realitza treballant. Hi ha moltes formes de treball que no s'han de veure com un càstig o una condemna. La idea clàssica del treball s'ha de modificar

cial i que ens ha portat a parlar del fet que Europa té un model social propi. Però les estructures de l'estat del benestar estan qüestionades.

Josep Ramoneda: No oblidem que l'estat del benestar és fruit d'un pacte entre la democràcia cristiana i la socialdemocràcia. Aquest acord és fonamental perquè l'estat del benestar arrenqui, perquè si una part s'hi hagués oposat hauria estat molt més difícil. I no oblidem també que en el rerefons hi ha la necessitat d'evitar que els treballadors es puguin deixar fascinar pel model soviètic. En segon lloc, a l'estat del benestar es tendeix a posar-hi senyals d'impossibilitat quantitatives, però fonamentalment és un pacte polític. Si hi ha un pacte polític amb voluntat que l'estat del benestar existeixi, existirà. Si es trenca el pacte polític, no existirà. Si hi ha una part que unilateralment ho trenca, com ho va intentar especialment la senyora Thatcher, és molt difícil de sostenir. És un argument més polític que econòmic. Econòmicament es pot determinar la seva impossibilitat. Però la seva impossibilitat real és política, no és econòmica. Això no vol dir que no es puguin fer reformes en un cert sentit, i no hi hagi una necessitat de gestió diferent. Cada vegada haurà de ser més a escala global europea i no a nivell nacional.

Joan Manuel Tresserras: Estic d'acord amb això. El problema de l'estat del benestar és adaptar-se a la realitat en la qual s'aplica. I és veritat que hi ha factors com l'envelli-

Ramoneda: Si hi ha un pacte polític amb voluntat que l'estat del benestar existeixi, existirà. Però avui, l'estat del benestar hauria de construir-se més a escala europea i no a nivell nacional

ment de la població o l'increment de la despesa sanitària d'una forma geomètrica que condicionen. Però simplement es tracta d'adoptar les mesures correctores necessàries i després modificar el sistema fiscal. No pot ser no apujar els impostos i en canvi fer front a un nivell de despeses cada vegada més grans. No hi ha miracles. Tampoc pot ser que aquest estat del benestar es fonamenti en l'exploració d'altres àrees del món com hem vist anteriorment. L'esquerra europea ha de treballar perquè els beneficis de l'estat del benestar es vagin globalitzant. Si no, tens beneficis en termes de prestacions socials, però en canvi tens dificultats per col·locar productes industrials perquè els altres treballen amb uns costos molt per sota dels teus. I per aquest mateix motiu hi ha fluxos migratoris. La inestabilitat del sistema es fonamenta en aquesta desigualtat.

Josep Ramoneda: La falta d'alternativa afavoreix la destrucció de l'estat del benestar. Però també hi ha una dimensió cultural i ideològica que té a veure amb això que dèiem de les inseguretats i les pèrdues de referència i les paranoies i les hipocondries. Una acció cultural i ideològica més forta podria contribuir a que la gent no utilitzi el metge perquè sí. Aquestes paranoies no són una qüestió individual. Són una qüestió social. En un altre clima social segur que no serien tant marcades. I així successivament. Hi ha una sobre despesa de l'estat del benestar que probablement es podria evitar amb unes relacions i trames socials diferents. Una persona com més aïllada es

troba segur que més necessitat té d'anar a l'ambulatori perquè li fa mal el cap. Amb uns marcs culturals que generin relacions més integrades i on la gent tingui uns espais comuns més desenvolupats, segur que no arribariem a aquesta situació.

Joan Manuel Tresserras: Venim d'un model tradicional amb uns veïnatges molt intrusius. A partir d'aquí anem cap a un model de relacions més discretes, on ningú sap res de res de ningú, perquè no s'intercanvien cap paraula. Probablement, en tot això hi ha formes de relació que s'han d'anar construint. Aquest és un àmbit possible per a la intervenció política. S'ha de poder pensar la societat, com funciona. Tenim instruments intel·lectuals i acadèmics que no s'havien tingut mai. Tenim molts recursos per intentar construir propostes, models, projectes. Per exemple, l'atur, a partir d'una certa consideració del treball com a càstig, el que fas és donar uns diners a aquella persona que en aquell moment no pot treballar. Si tu no li ofereixes mecanismes de reinserció al mercat laboral, no optimitzes aquests recursos. A més a més, si fas això, si sent que participa, aquesta persona es trobarà més bé. La sensació de rebre simplement el subsidi, de calcular els mesos que et queden d'atur... això segur que té efectes negatius sobre la persona.

Josep Ramoneda: Això forma part del reconeixement que comentàvem

Tresserras: Davant d'una dreta que posa l'accent en l'individu, l'esquerra s'ha de centrar en el col·lectiu. I davant de qui ho basa tot en el mercat, t'has de centrar en els beneficis socials

Joan Manuel Tresserras: Sí, però l'esquerra també ha de ser capaç de proporcionar pautes de sentit de la vida. Insisteixo: construir una ètica de la política no a través de les grans plataformes públiques, sinó a través del treball amb la gent que tens al voltant, el treball que té un component d'entrega i de sacrifici personal, que pot ser construït al marge de grans sistemes de creences religioses. Una ètica laica de l'acció política. El treball voluntari amb la gent de la teva pròpia comunitat. Tot això és necessari recuperar-ho.

Arnau Albert: Però partint d'aquestes constatacions, en certa manera sembla que el context actual de crisi econòmica sigui l'idoni per començar a construir un nou paradigma, no?

Josep Ramoneda: Al marge d'aquestes qüestions d'ordre social que hem apuntat, per mi hi ha un altre factor que és el més important de tots: el poder econòmic s'ha globalitzat i el poder polític no. La quantitat de xantatge del poder econòmic és infinita i la capacitat de resposta del poder polític és molt escassa. Hi ha una cosa evident. La crisi ha fet caure alguns polítics, però encara no ha caigut cap dels banquers o dels dirigents empresarials que ens hi han portat. I ja veurem si cauen algun dia! Norman Manea, l'escriptor romanès, diu que amb la caiguda del mur de Berlín vam passar d'una societat muntada sobre les mentides a una muntada sobre el diner. No haurí-

em de començar a pensar en termes humans i no només econòmics? A mi em sembla que hauria de ser natural, però ho dius ara i sembla completament ingenu. Aquest és el problema de fons: el creixement. S'ha convertit en un dogma. Cal tornar a l'etapa de creixement al més aviat possible. Hi puc estar d'acord. Però ningú es pregunta per què és necessari aquest creixement. És a dir, donem per entès que el creixement és bo per si mateix. Però, què en farem quan el tinguem? Serem competitius... l'esquerra hauria de ser capaç de formular per ella mateixa el discurs sobre el creixement i la competitivitat. No pot acceptar cegament que la competitivitat és l'element determinant de la capacitat d'un país i d'una societat. L'esquerra ha de definir com, en quines condicions, per fer què, quin tipus de competitivitat és positiva. Això és el que li falta. No té respostes pròpies pels problemes d'ara.

Joan Manuel Tresserras: És que no hi ha una esquerra anticapitalista operativa, testimonial potser sí, que treballi per construir un altre ordre econòmic.

Josep Ramoneda: No li demano que sigui anticapitalista! Em conformaria amb què fos crítica amb el capitalisme!

Joan Manuel Tresserras: Exacte! Que no el donés per descomptat. L'esquerra europea, en aquests moments, no posa en qüestió el sistema econòmic. Però que no hi hagi

IRLA

Ramoneda: No demano una esquerra anticapitalista. Em conformaria amb què fos crítica amb el capitalisme!

alternatives no vol dir que no n'hi puguin haver! És cert que hi ha hagut un afebliment del poder polític en general que afavoreix que l'economia imposi les seves condicions. En aquests moments el poder econòmic tenalla completament el poder polític, que viu sobretot a través dels mitjans de comunicació i de l'espectacle de la política. Una política associada a la idea d'espectacle, amb molt poc contacte directe amb la gent, sinó que aquest es produeix a través dels mitjans de comunicació i, desenganyem-nos, aquests estan controlats pel poder econòmic. I així, el poder econòmic pot condicionar constantment el poder polític. És a dir, hi ha formes de poder que no es plebisciten cada quatre anys, i el més dramàtic per a nosaltres és que en tots els casos on intervé el joc de la democràcia formal, la política sigui cada vegada més feble i estigui sotmesa a l'imperi d'uns mitjans de comunicació deutors del control del poder econòmic. I de fet, això també explica perquè ningú ha passat comptes amb el poder econòmic per la crisi econòmica, sinó que se n'ha responsabilitzat la política.

Josep Ramoneda: L'exemple de la crisi és molt clar i interessant en aquest sentit. Inicialment, producte d'una certa sensació generalitzada de pànic, tothom deia que s'havia de reformar el capitalisme i que sortiríem de la crisi d'una altra manera. Ara que la cosa s'ha endreçat una mica, ningú dubta que d'aquí quatre dies s'estaran fent els mateixos disbarats i les mateixes irresponsabilitats que han portat a aquesta situació.

Tresserras: És dramàtic que la política estigui sotmesa a l'imperi d'uns mitjans de comunicació deutors del control del poder econòmic

Joan Manuel Tresserras: L'esquerra, tradicionalment, tenia una percepció crítica del sistema, i es mobilitzava a partir d'aquesta crítica amb una actitud propositiva. Ha anat generant experiments per intentar construir una societat més ideal, començant pels falansteris, les cooperatives... De fet, la generació del 68 incorpora una apoteosi de la crítica del sistema imperant. Però falla l'element propositiu, no es construeixen uns rituals alternatius. És a dir, els altres batejaven els nens i ara es deixen de batejar, o deixen de fer la primera comunió o deixen de casar-se.... Què passa després? Doncs com que no hi ha hagut rituals alternatius institucionalitzadors de les accions socials més rellevants, els rituals antics tornen havent incorporat alguns elements més o menys ornamentals de les propostes per tornar a fer-se hegemònics. Ens movem a partir de la crítica, però l'afirmació mobilitzadora i propositiva no acaba de tirar endavant perquè és molt difícil construir un estil de vida, un sistema socioeconòmic nou. Com ho és construir un país. A l'independentisme hi ha molta gent que vol que proclamem la independència però que en canvi no està disposada a fer l'esforç de construir el país. Actuar en conseqüència a uns plantejaments fent propostes i adoptant un estil de vida, és més difícil.

Josep Ramoneda: En part, l'esquerra ha adoptat actituds conservadores. Una vegada, el meu fill, quan tenia 17 o 18 anys, em va dir una cosa que em va deixar parat: «la vostra generació no ens ha deixat cap espai per a

la transgressió (...) l'únic que et fotria és que em fes skin, però no estic disposat a pagar un preu tan alt només per fotre't». I és cert que cada vegada hi ha menys espai per a una transgressió que sigui rellevant, perquè es pot fer tot o gairebé tot en una societat com l'actual en el terreny individual.

Joan Manuel Tresserras: Ens trobem en una època en què la idea de revolució ha desaparegut. En tenim una visió gairebé romàntica –masses al carrer, assalts als palaus, crema de les esglésies...– i potser, necessitem amb urgència reconstruir el concepte de revolució en el sentit d'una transformació profunda de l'estat de les coses. De fet, de transformacions profundes n'hi han, però el que passa a vegades és que no es detecten o no som capaços de detectar-les perquè tenim una mirada política antiga.

Josep Ramoneda: Sincerament, m'acontentaria amb què l'esquerra fos una mica agosarada i menys deutora i menys mimètica de la dreta. Això voldria dir que s'ha avançat molt en el terreny de la lluita ideològica i que han aparegut idees noves. L'efecte que va produir en el seu moment la tercera via de Blair, malgrat les trampes que tenia, demostra que si hi ha alguna capacitat d'insinuar alguna cosa amb una certa projecció de futur, la gent s'hi suma. Però s'ha de fer l'esforç de fer el salt, no de limitar-se a guanyar les properes eleccions o intentar no perdre-les.

Ramoneda: En aquests moments necessites un territori multinacional molt potent i un territori local molt fort. Catalunya és una nació que avui té la dimensió idònia

Joan Manuel Tresserras: Davant d'una dreta que posa l'accent en l'individu, l'esquerra s'ha de centrar en el col·lectiu. I davant de qui ho basa tot en el mercat, t'has de centrar en els beneficis socials. Ahora, l'esquerra hauria de ser capaç de repensar el govern i l'estat, en el sentit que són grans sistemes burocràtics amb uns àmbits de funció pública amplíssims, plens de treball rutinari que es mouen com una màquina feixuga, lenta... I s'hauria d'anar cap a una nova forma de govern més lleuger, capaç d'acumular i de generar molt coneixement, que esdevingui un element de dinamització social. Nosaltres encara vivim en un món en què l'administració pública és vista per la gent com un lloc on només es treballa pels matins, a un ritme lent, pausat... L'esquerra ha de fer un esforç per trobar un model de gestió pública i de govern que sigui capaç de guanyar-se l'admiració i el respecte de la gent. I no com ara, que es produeix una retroalimentació entre el descrèdit de la classe política i la mala reputació de l'administració com a màquina de gestió. El sistema públic està desprestigiada i l'única via per corregir-ho és la modernització de la pròpia administració. Això només ho pot fer l'esquerra. La dreta critica l'administració en la mesura que hipoteca l'imperi del mercat.

Josep Ramoneda: Crec que es parla molt del binomi públic/privat, però sempre pensant que privat vol dir simplement transferir a empreses algunes funcions del sector públic. I en canvi hi ha una relació públic/privat que dona-

ria molt de si, com la relació amb el privat sense el poder econòmic. És a dir, integrar el ciutadà en projectes de dimensió pública! Això és un dels elements determinants. Després, és evident que l'esquerra ha de ser de cultura cosmopolita o no serà. Recupera la idea d'una sola humanitat o no se'n sortirà. No es pot pensar en esquerres autistes respecte el que passa a la resta del món.

Joan Manuel Tresserras: Aquella frase de Goethe que diu que «és preferible la injustícia al desordre» ens va molt bé per diferenciar la dreta de l'esquerra. La dreta, sempre prefereix l'ordre a la justícia. Per l'esquerra, la justícia sempre és més important que l'ordre.

Josep Ramoneda: No ho explica tot però explica molt! El que és evident és que avui la distinció entre l'esquerra i la dreta continua tenint tot el sentit del món. La història no ha mort, sinó tot al contrari.

Joan Manuel Tresserras: A la dreta ja li està bé com està el món. El que procura és gestionar-lo i beneficiar-se'n. Per l'esquerra no hi ha fi de la història i en canvi per la dreta sempre és la fi de la història. Per l'esquerra aquest final no existeix, sempre ha de tenir voluntat transformadora. Analitzar i transformar. Manuel Castells va donar compte de la societat de la informació i de la societat del coneixement. A mi em va ajudar molt veure com planteja tota la qüestió de les identitats en el nou ordre global.

Tresserras: L'esquerra ha d'anar cap a una nova forma de govern més lleuger, capaç d'acumular i de generar molt coneixement, que esdevingui un element de dinamització social

La idea de la identitat-projecte, desempallegant-se una mica del llast de les categories històriques deterministes i de fonamentalismes més o menys remots en el temps, reformulant la idea de contracte social adaptat a la globalització. De qui i com té dret a constituir-se com a subjecte històric en la globalització. Aquest és un àmbit que encara té molt marge per seguir treballant. A més, connecta amb temes que són al carrer. Per exemple, tot el tema del dret a decidir. Per què? Perquè els espais històrics heretats, fins i tot el de la democràcia, són un punt de partida, però no han de ser assumits com els únics escenaris possibles. Aquí encaixa el que planteja que l'economia s'ha fet global mentre la governança no. Com es planteja una governança global que permeti una presa de decisions eficient? Això vol dir delimitar en quins àmbits, en quins escenaris col·lectius es prenen les decisions. El cas nostre és molt clar: la construcció d'Europa. Partim d'un acord econòmic i a partir d'aquí construïm tota una estructura burocràticoadministrativa.

Josep Ramoneda: El procés europeu el que ha posat en evidència és que l'estat nació convencional és el territori intermedi que en aquest moment és poc útil. És a dir, en aquests moments necessites un territori multinacional molt potent i un territori local molt fort. I entremig d'aquest, l'estat nació és el més ineficient de tots. N'han estat els motors, però en aquests moments són un llast per a la construcció d'Europa. Són un fre perquè es temen els uns als

altres. És evident que si Europa funciona serà perquè un dia Brussel·les tindrà molt més poder que Madrid i París junts. Però mentre la Unió Europea no tingui una política militar, exterior i fiscal conjunta sempre anirà coixa. Sempre serà una potència amb les mans lligades. Com dius, és l'exemple més clar que el poder econòmic s'ha globalitzat i el polític no. I això a l'esquerra li ha fet molt de mal. Cal superar el marc nacional, encara que sembli paradoxal, perquè teòricament l'esquerra sempre ha estat internacionalista, com a marc de resolució dels conflictes.

Joan Manuel Tresserras: Cal tenir en compte que en aquests moments, la globalització es configura a partir de grans actors, estats continentals amb centenars de milions d'habitants. Són algunes potències tradicionals, com els Estats Units, i algunes emergents com la Xina, l'Índia o el Brasil. En aquest marc, una cosa és que Europa ha de poder preservar la seva diversitat cultural i l'altre és que no hi hagin les polítiques unificades que necessita per ser un actor principal al món. Un altre nivell a tenir en compte són les xarxes de grans àrees metropolitanes que acaben concentrant bona part del poder financer, de la innovació de les empreses tecnològiques, de la creativitat artística, i fins i tot d'alguna forma acaben sent les seus al voltant de les quals es crea la globalització.

Josep Ramoneda: Si en un moment determinat Europa fa un salt i passa per davant de civilitzacions fins al

Tresserras: A l'independentisme hi ha molta gent que vol que proclamem la independència, però que en canvi no està disposada a fer l'esforç de construir el país

moment molt avançades és perquè introdueix en el tardofeudalisme una forma peculiar de viure com és la ciutat. I aquestes ciutats són l'espai que permeten néixer a la burgesia comercial i que els vassalls puguin fugir del feudal i prendre una certa llibertat. Aquest és l'element determinant d'Europa. Aquestes ciutats sistema que comentes és l'únic que pot competir amb els estats nació. Una xarxa de ciutats lligades pel TGV és l'esperança per una Europa menys dependent del poder burocràtic i dels grans estats. Però també hi ha una qüestió de dimensions. Hi ha moments a la història que la dimensió et perjudica i en d'altres que et beneficia. Una dimensió com la de Catalunya, que en el fons és una gran àrea metropolitana, és òptima per equilibrar la dimensió més local i la global. És una nació que en l'actual moment històric té la dimensió idònia.

Joan Manuel Tresserras: De fet, quan es fa la relació de les grans ciutats d'ara, totes són més grans que Catalunya. De cara a plantejar aquest futur des de Catalunya, hem de fer de l'àrea de Barcelona una regió potent a la Mediterrània. |